

праці, які визначено в Декларації про основні принципи і права у сфері праці. До них відносяться заборона найгірших форм дитячої праці, усунення дискримінації на робочих місцях, правові гарантії працівникам та ліквідація примусової праці.

Список використаних джерел

1. В будущем нет места детскому труду. Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда [Электронный ресурс] / Международная конференция труда, 90-я сессия 2002 г. – Женева : МБП, 2002. – 154 с. – Режим доступа: <http://www.ilo.org>.

2. Глобальный альянс против принудительного труда. Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда [Электронный ресурс] / Международная конференция труда, 93-я сессия 2005 г. – Женева : МБП, 2005. – 115 с. – Режим доступа: <http://www.ilo.org>.

3. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : монографія / Є.В. Краснов. – Одеса : Фенікс, 2012. – 178 с.

4. Объединение в организации в целях социальной справедливости. Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда [Электронный ресурс] / Международная конференция труда, 92-я сессия 2004 г. – Женева : МБП, 2004. – 167 с. – Режим доступа: <http://www.ilo.org>.

5. Равенство в сфере труда – веление времени. Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда [Электронный ресурс] / Международная конференция труда, 91-я сессия 2003 г. – Женева : МБП, 2003. – 151 с. – Режим доступа: <http://www.ilo.org/ilc>.

УДК 378 : 372.77] (477)

Коврегін В. В., к.тех.н., доц., НУЦЗУ

СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, РОЛЬ ДЕРЖАВИ І ВНЗ

Доведена співвідносність підсистем розвитку кадрового й інноваційного потенціалу ВНЗ з функціонально-цільової точки зору, зокрема необхідність створення молодіжних бізнес-інкубаторів. Визначено, що така співвідносність передбачає впровадження принципів адміністративного, інноваційного й регіонального менеджменту.

Ключові слова: *система управління, ВНЗ, розвиток кадрового й інноваційного потенціалу, молодіжний бізнес-інкубатор.*

The correlation between the human and innovative capacity development subsystem of a higher educational institution, the functional and special-purpose subsystem of its activity administration and the importance of creating youth business incubators was proved. It was determined that this correlation stipulates the implementation of the principles of administrative, innovation and regional management.

Keywords: *system of administration, higher educational institutions, development of human potential and innovation, youth business incubator.*

Постановка проблеми. Становлення ринкових відносин в освітній сфері висуває ряд нових вимог до стратегічного розвитку ВНЗ як єдиного навчально-наукового і виробничого комплексу. Одним із напрямків цієї стратегії є формування принципово нового блоку системи економічних відносин у ВНЗ – блоку інноваційного підприємництва. Суть його полягає в тому, щоб поряд з академічною діяльністю – підготовкою науково-педагогічних кадрів і проведенням досліджень – ВНЗ здійснював підприємницьку діяльність, орієнтовану на використання свого науково-технічного потенціалу з такою метою: а) подальшого поглиблення інтеграції освіти, науки і виробництва; б) сприяння розвитку малого та середнього підприємництва; в) підготовки і перепідготовки кадрів у сфері адміністративного, інноваційного й регіонального менеджменту; г) розширення економічних можливостей такого закладу щодо залучення позабюджетних джерел фінансування. Усе це зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницьку базу нашої наукової розвідки становлять теоретичні та методологічні принципи організації, державного управління й економіки освіти, запропоновані й обґрунтовані в роботах таких учених: В. Андрущенко, В. Бакуменко, Л. Балабанової, С. Домбровської, М. Клименка, П. Надолішнього, Л. Приходченко, І. Романова, А. Роміна, В. Садкового, В. Сиченка та ін. У наявних, проте, ринкових умовах, дослідження сутності та вдосконалення функцій державного управління в освітній сфері вимагає застосування комплексних та інноваційних підходів з метою забезпечення економічної безпеки ВНЗ і регіональних соціально-економічних систем.

Постановка завдання. Отже, метою статті є регламентація положень щодо принципів становлення й організації діяльності молодіжного бізнес-інкубатора, орієнтованого на додаткове профілювання випускників, аспірантів і молодих учених ВНЗ у сфері адміністративного, інноваційного й регіонального менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Погоджуємося з Л. Васильєвою, Л. Шевчук, А. Колодійчук та ін., що сьогодні серед інноваційних організаційних і просторових структур у світі особливе місце посідають бізнес-інкубатори. Їх модель у соціально-економічно розвинених країнах тривалий

період характеризується як ефективний інструмент розвитку підприємницького середовища, що активізує інноваційну діяльність в економіці [1; 3].

Незважаючи на той факт, що в нашій державі легітимізована певна кількість бізнес-інкубаторів, проте де-факто вони знаходяться ще на стадії або становлення, або початку свого функціонування. Це зумовлює необхідність щодо дослідження умов утворення і діяльності бізнес-інкубаторів в Україні, зокрема молодіжних, визначення перспектив і можливостей в апробації передового зарубіжного досвіду з метою стимулювання розгортання руху бізнес-інкубаторів на вітчизняних теренах.

Перед тим як конкретизувати пріоритети й особливості функціонування молодіжного бізнес-інкубатору, слід дати визначення дефініції бізнес-інкубатора взагалі (далі – БІ). Під ним розуміють організацію, яка надає комплекс послуг, а саме: бухгалтерських, юридичних, консалтингових, інформаційних, орендних, адміністративно-технічних тощо [3, с. 178–179]. Здебільшого отримувачем цих послуг є підприємницькі структури, які прагнуть швидше адаптуватися до умов ринкової кон'юнктури. Власне, значення бізнес-інкубаторів полягає у стимулюванні розвитку бізнесу на інноваційній основі. Зважаючи на це, доречно послуговуватися терміном «інноваційний бізнес-інкубатор», який передбачає каталізацію трансферу інновацій, створення венчурних структур тощо.

У світі найуспішнішими визнані такі моделі БІ, як американська, європейська й азійська. Деякі з них, зокрема американська, були створені ще в середині 60-х років ХХ ст. з метою зменшення безробіття в економічно-депресивних містах. Прикладом, загальновідомих БІ у США є інкубатор, створений для реалізації Internet-проектів «Alpha Lab» (Штат Пенсільванія) [4].

Одразу відзначимо, що США активно сприяє регіоналізованому впровадженню БІ в Україні. Зокрема, у 1998 році у межах міжурядової Американсько-Української Програми «Розвиток бізнес-інкубаторів в Україні» був заснований БІ «Центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології» на базі НТК «Інститут монокристалів». За час свого існування цей бізнес-інкубатор обслужив понад 300 підприємств Харківської обл. (АТ «Хартрон», СП «Амкріс-Ейч Лімітед», АТ «Автрамат», АТ «Точмедприлад» та ін.), сприяючи розвитку технологічно орієнтованого підприємництва, комерціалізації наукомістких розробок. Серед вітчизняних молодіжних БІ відомим є Молодіжний бізнес-інкубатор Рівненського обласного молодіжного центру праці.

У Європі, як у США, також напрацьовано значний позитивний досвід створення та функціонування БІ, прийнята 7-ї Рамкова програма ЄС, що передбачає формування мережі для стимулювання участі інкубованого малого та середнього бізнесу в інноваційних та ресурсозберігаючих процесах [4]. Так, на 1 жителя країни ЄС найбільша кількість БІ припадає у Фінляндії [там само]. Вона забезпечила собі стабільне соціально-економічне зростання за рахунок БІ, які виступили ефективним механізмом утворення нових промислових підприємств (що, безперечно, дуже корисно для України), а також одними із центрів консолідації зусиль різних суб'єктів для активізації інноваційної діяльності, а саме: для підприємств та університетів.

Отже, з огляду на зарубіжний досвід створення Бі та вимоги часу можемо зазначити, що метою створення бізнес-інкубатора є підготовка та професійна орієнтація студентів-старшокурсників, аспірантів і молодих учених у сфері наукоємного бізнесу. Серед основних завдань діяльності Бі варто виокремити такі:

1) відбір науково-технічної продукції, створеної у ВНЗ спільно з іншими організаціями, володіння високим ступенем готовності до практичного використання в якості промислової продукції, товарів народного споживання тощо, комерціалізація останніх об'єктів;

2) реінвестування прибутку, отриманого в результаті реалізації такої науково-технічної продукції, у розвиток матеріально-технічної бази ВНЗ та інших установ і закладів;

3) участь у науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах в якості співвиконавців;

4) проведення маркетингових досліджень ринку науково-технічної, наукоємної продукції за профілем діяльності;

5) участь у роботі щодо підготовки до серійного промислового освоєння в якості товарної продукції, створеної у ВНЗ.

Крім вищеперерахованих завдань, бізнес-інкубатор має на меті також формування професійної орієнтації молодих кадрів на діяльність у межах приватних фірм різних організаційно-правових форм, а також надання допомоги молодим співробітникам в становленні власного малого бізнесу.

Організація діяльності бізнес-інкубатора передбачає, що він входить до складу і є структурним підрозділом науково-дослідного сектора ВНЗ. У своїй роботі Бі керується чинним законодавством, статутом вищого навчального закладу та своїм положенням. Бі очолюється начальником, який здійснює безпосереднє керівництво його діяльністю. Штатний розклад Бі розробляється відповідно до наявного науково-дослідного сектора ВНЗ.

У межах бізнес-інкубатора організовуються молодіжні бізнес-інкубатори або підгрупи (далі – МБІ), до складу яких входять студенти старших курсів, аспіранти та молоді науковці (до 35 років). Право на участь у роботі МБІ мають особи, які успішно виконують навчальні й аспірантські плани. Вони можуть працювати в МБІ на контрактній основі. Офіційне оформлення співробітників МБІ, порядок їх роботи і здійснення взаємовідносин співробітників груп із співробітниками НІС проводиться відповідно до чинного у ВНЗ порядку. Плани роботи МБІ є складовою частиною системи планування НІС.

Принагідно відзначимо, що Бі створюються за рішенням керівництва ВНЗ, а також за клопотанням його підрозділів і з ініціативи сформованих колективів студентів, аспірантів та молодих учених. Клопотання підрозділів ВНЗ щодо створення МБІ, у тому числі з ініціативи колективів студентів, аспірантів і молодих учених, повинно містити такі положення: а) текст клопотання з указівкою напрямку діяльності МБІ; б) поіменний склад МБІ із зазначенням посад; в) гарантію контролю успішності та виконання обов'язків за посадами, а також гарантію наукового керівництва МБІ; г) можливості підрозділу щодо оплати праці й початкових витрат та інвестицій; д) текст

бізнес-пропозиції; е) проект протоколу про розподіл госпрозрахункового доходу від реалізації бізнес-пропозиції.

Клопотання підписується керівником відповідного науково-дослідного сектору ВНЗ, і після затвердження його є підставою для організації МБІ. Молодіжний бізнес-інкубатор за своїм офіційним статусом прирівнюється до тимчасового творчого колективу (далі – ТТК), що функціонує в межах науково-дослідного сектору ВНЗ. Ліквідація МБІ, як і ТТК, здійснюється в установленому порядку.

МБІ функціонує як повноцінний аналог малого підприємства, зайнятого наукомістким бізнесом і, зважаючи на це виконує всі організаційні, економічні та інші операції, властиві малому підприємству згідно з чинним законодавством.

Варто відзначити, що в процесі створення МБІ його особовий склад працює під науковим керівництвом науково-дослідного сектору ВНЗ, що здійснює стратегічне планування процесу створення МБІ (адже такий інкубатор має наукомістку орієнтацію), підготовку установчих документів та виконання операцій, пов'язаних із реєстрацією МБІ як фірми, сприяє проведенню маркетингових досліджень ринку наукомісткої продукції за обраним МБІ стратегічним напрямком, а також пошук можливих джерел фінансування його діяльності, бізнес-планування реалізації науково-технічних і виробничих проектів та інші завдання.

Зважаючи на положення чинного законодавства (ч. 2 ст. 135 Господарського кодексу України [2]) науково-дослідний сектор ВНЗ (далі – НІС) за погодженням із його керівництвом може сприяти виділенню окремих МБІ, які досягли виробничих і економічних успіхів, зокрема на принципах франчайзингу, використовуючи для цього пакет установчих документів МБІ. У цьому випадку МБІ може наділятися правом господарського відання, особливості якого визначено в ст. 136 Господарського кодексу України [там само]. Це означає, що МБІ може отримати офіційний статус юридичної особи і всі права, пов'язані з цим. Слід зазначити, що реалізація принципу франчайзингу може здійснюватися такими способами:

а) шляхом придбання ВНЗ МБІ і офіційним призначенням керівного штатного складу;

б) шляхом придбання контрольного пакету акцій або установчих паїв МБІ як малої фірми;

в) шляхом паритетного співволодіння МБІ;

г) шляхом надання контрольного пакета акцій або засновницьких голосів колективу МБІ;

д) шляхом надання МБІ ринкового сегменту НІС ВНЗ, фірмового знака та інших видів підтримки.

Усі способи організації МБІ на засадах франчайзингу здійснюються відповідно до офіційних договорів про співпрацю, а саме: а) установчого договору і статуту малої фірми; б) генеральної угоди про спільну науково-виробничу діяльність НІС і МБІ як малої фірми в рамках напрямків діяльності ВНЗ та його науково-технічних і науково-виробничих програм; в) угоди про спільну науково-виробничу діяльність в межах конкретного інновацій-

ного проекту; г) договорів на проведення маркетингового дослідження; ліцензійних договорів; договорів на постачання продукції виробничо-технічного призначення тощо. До речі, залежно від обраної франчайзингової політики права та відповідальність НІС і МБІ можуть обумовлюватися як в одному, так і в декількох договорах.

Підсумовуючи зауважимо, що допускається організація функціонування МБІ на основі підприємницької діяльності без створення юридичної особи відповідно до затвердженого положення. З цією метою члени МБІ зобов'язані пройти офіційну реєстрацію в місцевих органах і отримати свідоцтво на здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Робота таких осіб може регламентуватися договором-контрактом між НІС і підприємцем без утворення юридичної особи.

Висновки. Отже, основою рисою, що характеризує взаємозв'язок підсистем розвитку кадрового й інноваційного потенціалу ВНЗ, з функціонально-цільової точки зору, є розвиток МБІ з метою забезпечення системи економічної безпеки. Цей взаємозв'язок проявляється в межах отримання якісного освітнього, наукового та іншого результату, забезпечення розвитку творчих колективів. При цьому ВНЗ виступає постачальником кадрів – фахівців нового, більш високого професійного рівня, які швидко орієнтуються в інноваційних процесах. Створення МБІ – це запорука швидкого профільного працевлаштування студентів, гідного рівня їх життя, зростання престижу ВНЗ, і, звісно, підвищення його та регіональної соціально-економічної безпеки. Оскільки бізнес-інкубатори взагалі та молодіжні зокрема – неодмінний атрибут ринкової інфраструктури, дієвий (результативний, ефективний і раціональний) інструмент реалізації перспективних та пріоритетних новаційних підприємницьких ідей, а, відтак, потужний рушій соціально-економічного розвитку регіону. Разом із тим, в Україні рух БІ характеризується фрагментарністю, недосконалістю з позиції розвитку й ефективності здійснення; причин для такої ситуації багато. Однак одними з найголовніших є відсутність дієвої державної політики стимулювання розвитку БІ, особливо молодіжних, а також політики щодо розбудови бізнес-клімату, дефіцит фінансових впливань у цей процес.

Список використаних джерел

1. Васильєва Л. Бізнес-інкубатори як частина інфраструктури підтримки малого підприємництва / Л. Васильєва // Держава та регіони (Серія: «Економіка та підприємництво»). – 2010. – № 1. – С. 50–55.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Шевчук Л. Т. Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л. Т. Шевчук, А. В. Колодійчук // Регіональна економіка, 2013. – Вип. 1. – С. 178–184.
4. The History of Business Incubation [Electronic recurs]. – Accessed to: http://www.nbia.org/resource_..._library/history.